

Roll No.....

Total No. of Pages : 4+1

Total No. of Questions : 9

उत्तरमध्यमा द्वितीयखण्ड

विषय कोड : 806

प्राचीनव्याकरणम्

चतुर्थ-प्रश्नपत्रम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देश :- सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. उचितं विकल्पं चिनुत -

10×1=10

(i) अल्पाक्षरं भवति -

(अ) वार्तिकम्

(ब) भाष्यम्

(स) सूत्रम्

(द) पद्यम्

(ii) शलातुरीयः कथ्यते -

(अ) कैयटः

(ब) पतंजलिः

(स) नागेशः

(द) पाणिनिः

(iii) "छ" प्रत्ययस्यस्थाने भवति :

(अ) इय

(ब) ई

(स) ईय

(द) इन

- (iv) 'गव्यम्' इत्यत्र प्रत्ययः अस्ति -
 (अ) य (ब) यत्
 (स) ण्यत् (द) क्यच्
- (v) "विभाषा" इत्यस्य अर्थो भवति -
 (अ) विशिष्टभाषा (ब) निषेधः
 (स) विकल्पः (द) वाक्
- (vi) "ठकारस्य" स्थाने भवति -
 (अ) क (ब) ईक
 (स) कि (द) इक्
- (vii) प्रकारवचने भवति -
 (अ) यत् (ब) दा
 (स) धा (द) थाल्
- (viii) "आदगुणः" करोति -
 (अ) गुणसंज्ञा (ब) गुणः
 (स) वृद्धिः (द) यण्
- (ix) "अतोगुणे" सूत्रं करोति -
 (अ) गुणः (ब) पूर्वरूपम्
 (स) पररूपं (द) वृद्धिः
- (x) "नन्दनः" इत्यत्र प्रत्ययः अस्ति -
 (अ) यू (ब) अन
 (स) ल्यु (द) ल्युट्

2. एकपदेन उत्तरत -

5×2=10

- (क) शालेयम् इत्यत्र कः प्रत्ययः ?
(ख) मौदगीनम् इत्यत्र प्रत्ययो भवति।
(ग) विद्याचञ्चुः इत्यत्र क्रियते।
(घ) 'जानुमात्रम्' इत्यत्र विधीयते।
(ङ) संख्यापूरणार्थं भवति।

3. रिक्तस्थानपूर्तिः विधेया -

5×2=10

(सुट्, ल्यप्, स्मै, आयन्, आट्)

५ ३ १ २ ५ ५
सुट् ल्यप् स्मै आयन् आट्

- (क) 'फक्' इत्यस्य स्थाने.....भवति।
(ख) सर्वेषाम् इत्यत्र.....आगमो भवति।
(ग) सर्वनाम्नि डे स्थाने.....भवति।
(घ) 'प्रकृत्य' इत्यत्र.....प्रत्ययः क्रियते।
(ङ) 'ऐहिष्ट' इत्यत्र.....आगमः भवति।

4. लघूत्तरीयाः प्रश्नाः (केचन पञ्च समाधेयाः) -

5×3=15

- (क) "गोमान्" इत्यत्र मतुप् विधायकसूत्रं किम् ?
(ख) "द्युमः" इत्यत्र केन सूत्रेण म प्रत्ययः ?
(ग) "दण्डी" इत्यत्र इनि केन सूत्रेण विधीयते ?
(घ) "वाचालः" इत्यत्र आलच् किं करोति ?
(ङ) "कुतः" इत्यत्र तसिल् केन सूत्रेण भवति ?
(च) सर्वनामसंज्ञा विधायकं सूत्रं किम् ?

5. सोदाहरणं केवलं पञ्चानां सूत्रार्थः लेख्यः —

5×3=15

- (i) अतो दीर्घो यञि
- (ii) याडापः
- (iii) झलां जशोऽन्ते
- (iv) मोऽनुस्वारः
- (v) सर्वनामस्थाने चासंबुद्धौ
- (vi) समासेऽनञ्पूर्वे क्त्वो ल्यप्।

6. सूत्रद्वयं पूरणीयम् —

2×3=6

- (i) पङ्क्तिविंशति ..... इत्यादि।
- (ii) नेर्गदनदपत ..... इत्यादि।
- (iii) कुरुगार्हपतरिक्त ..... इत्यादि।

7. उचितं युग्ममेलनम् :

1×5=5

- (i) चायः — बहुलम्।
- (ii) आडि — कः
- (iii) छन्दसि — द्विवचने
- (iv) किमः — चापः
- (v) युवावौ — किः

8. सूत्रनिर्देशसाहितानि केवलं सप्त शब्दरूपाणि साधनीयानि

3×7=21

- (i) प्रहृत्य
- (ii) मध्वत्र
- (iii) पुरुषोहसति
- (iv) गर्विष्ठरः
- (v) कारकः
- (vi) तस्थौ
- (vii) तेषाम्
- (viii) गिरतिः
- (ix) सर्वथा
- (x) जिघांसति
- (xi) हार्यते।

9. समुचितम् उत्तरत (केवलं चतुर्णाम्) :

4×2=8

- (i) “कदा” इत्यत्र दा प्रत्ययः केन विधीयते ?
- (ii) ‘दर्शनीयतमः’ इत्यादौ तमप् विधायकसूत्रं किम् ?
- (iii) “धारकः” इत्यत्र “कन्” प्रत्ययः केन भवति ?
- (iv) “पिपतिषति” इत्यादौ द्वित्वं कः करोति ?
- (v) “नयति” इत्यत्र णम्धातोः णस्य नः केन भवति ?

परीक्षा का नाम - पूर्वमध्यमा / उत्तरमध्यमा, खण्ड प्रथम / द्वितीय

विषय प्राचीनव्याकरणम् विषय कोड 806 माध्यम संस्कृतम्

कुल प्रश्न 09

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक 100

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
01	1X10=10
उचितविकल्पचयनम् (I) ग, (II) घ (III) ङ (IV) ख (V) ग, (VI) घ (VII) ङ (VIII) ख, (IX) ग (X) ग,	
02	1X2=2 2X5=10
एकपदेनोत्तरत - (I) ङक् प्रत्ययो भवति, (II) अत्र खन् प्रत्ययः भवति, (III) अत्र चञ्चुप् प्रत्ययः अस्ति। (IV) इत्यत्र मात्रच् प्रत्ययो विधीयते। (V) संख्यापूर्णे इट् प्रत्ययः भवति।	
03	1X2=2 2X5=10
रिक्तस्थानपूर्तिः (I) आयन (II) सुडागमः (III) स्मे (IV) ल्यप् (V) आडागमः।	
04	1X3=3 3X5=15
लघुत्तरीयाः (I) "तदस्यास्यस्मिन्निति मनुष्य" (II) "धुदुक्शां मः" (III) "अत्र इम उने" (IV) "आलजातैर्घो बहुभाषिणि" (V) "पञ्चम्यात्तसिन्" (VI) "सर्वादीनि सर्वनामानि"	

हस्ताक्षर

परीक्षा का नाम - पूर्वमध्यमा / उत्तरमध्यमा, खण्ड - प्रथम / द्वितीय

विषय..... प्राचीनव्याकरणम् विषय कोड..... 806 माध्यम..... संस्कृतम्

कुल प्रश्न..... 09

समय - 3 घण्टा

पूर्णांक..... 100

निर्देश

प्रश्न क्रमांक	प्रश्न	प्रश्न के लिए अधिकतम अंक
05	सौदाहरणं सूत्रार्थः - (I) अकरान्तांगस्य दीर्घो भवति यत्रादे (सर्वव्याप्तुमेपरि "पञ्चमि") (II) आबन्ताद् अंगाद् उत्तस्य डितः भाडागमः (खट्वाये) (III) अलां जशा धादेशः भवन्ति परधान्ते (वागीशः) (IV) सर्वनामस्थाने च परतोऽसम्बुद्धौ नोपधायाः दीर्घः भवति (राजा) (V) समासेऽन्तरर्के क्त्वा इत्येतस्य ल्यप् भवति (प्रकृत्य) (VI) मकारस्य पदन्तस्थं अङ्गु (वाशदेशः खरिपतः। (हरि वन्दे)	IX 3 = 15 3 x 5 = 15
06	सूत्रप्रतिः - (I) पंक्तिविंशति चत्वारिंशत्पञ्चाशत्षाष्ठसप्तत्यशीति - नवतिशतम् (II) नेर्गदनदपतपदयुमास्यतिहन्ति यातिवातिदातिपसति - वपतिवहतिशाम्यतिचिनोति देरिधुच (III) कुरुगाहपतरिक्तगुर्वसूतजरत्यश्लीलदृक्पा - पारेवडवातैतिलकद्रूपयकम्बलीदासीभ्राणाम्	IX 3 = 06 3 x 2 = 6
07	सुगममेलनम् (I) IXV, (II) IIXIV (III) IIIXI, (IV) IVXII (V) V XIIII	IX 5 = 5

हस्ताक्षर

प्र०४. सूत्रनिर्देशपुरस्सरं रूपसिद्धिः (केवलं सप्त) $1 \times 3 = 3$ $3 \times 7 = 21$ ✓

प्रयोगसिद्धौ समानतया अक्षराः निरूपणं न भवति ।
प्रकाशन्तेषु भिन्नघट्या लाघुत्वं भावितुमर्हति, अतः
इदं परीक्षणेनैव शक्यगन्तव्यम्, सूत्रनिर्देशः इष्टव्यः ।

०९. समुचितम् उत्तर — (केवलं चत्वारः)

$1 \times 2 = 2$
 $2 \times 4 = 8$

- (I) सर्वैकान्यक्तिं यत्तदा काले दा
- (II) अतिशयते तमबिष्टतौ
- (III) संक्षार्यां कन्
- (IV) सन्यङोः
- (V) 'णो नः'

परिष्कारम्